

Evaluering af Støtte- og ressourcepædagogordningen

Ishøj Kommune, januar 2017

(Resumé)

Ishøj Kommune

Indledning

I 2014 blev støtte- og ressourcepadagogordningen i Ishøj Kommune omorganiseret. I forbindelse hermed overgik kommunens støttepædagoger fra at være tilknyttet daginstitutionen Peberkværnen til at være "støtte- og ressourcepadagoger", der var organiseret direkte under det daværende PPR Center. Et centralt element i omorganiseringen var, at timerne til støttefunktionen blev reduceret til 1/3, og at der som supplement til støttefunktionen blev indført en ressourcefunktion i alle Ishøj Kommunes daginstitutioner. I dag er støtte- og ressourcepadagogordningen organiseret under Center for Børn og Forebyggelse (CBF).

Denne evaluering belyser daginstitutionernes og støtte- og ressourcepadagogkorpsets fælles indsats for at skabe en velfungerende og kvalificeret ressourcefunktionen i Ishøj Kommune. Evalueringen supplerer således den erfaringsopsamling, som blev præsenteret på Børne- og Undervisningsudvalgsmødet d. 13. juni 2016, og som opsummerede erfaringer og anbefalinger fra daginstitutionslederne vedrørende de første 1½ år med den nye organisering af støtte- og ressourcepadagogordningen.

Baggrund

Omorganiseringen af støtte- og ressourcepadagogordningen er sket med afsæt i arbejdet med inklusion i Ishøj Kommunes daginstitutioner. Af *Kommissorium for Nytænkning af støttepædagogressourcer* fremgår det, at inklusionsarbejdet i daginstitutionerne bygger på termen "børn i udsatte positioner", som henviser til en antagelse om, "...at det ikke er muligt at adskille børn og deres tilstande fra den kontekst de indgår i".¹ Inklusionstankegangen, som den kommer til udtryk i Ishøj Kommunes beskrivelser af inklusionsarbejdet, handler således om at flytte fokus fra børnenes individuelle udfordringer og særlige behov og i stedet fokusere på at tilpasse konteksten, så alle børn får lige muligheder for at deltage i dagtilbuddets differentierede fællesskaber.

Forud for omorganiseringen af støtte- og ressourcepadagogordningen blev der gennemført en forundersøgelse af støttepædagogordningen.² Heraf fremgik det, at for en meget stor andel af de børn, som blev indstillet til at få en støttepædagog, var årsagen til indstillingen adfærdsproblemer. Kun for en mindre andel af børnene var årsagen til indstilling, at barnet havde specifikke eller generelle udviklingsforstyrrelser. Børnenes udfordringer handlede således for en stor dels vedkommende om deres samspil med omgivelserne, snarere end om deres funktionsniveau. Analysen pegede dermed på, at der var behov for at udvide den individbaserede indsats, som støttepædagogordningen repræsenterede, med en indsats der satte et bredere fokus på kontekst, samspil og relationer i daginstitutionerne. Samtidig pegede analysen på, at et flertal af de børn, som blev indstillet til støttepædagog, havde brug for støtte fuld tid – og ikke kun de 10-12 timer om ugen, hvor støttepædagogen kom. På den baggrund blev støttepædagogordningen udvidet til også at omfatte en ressourcefunktion.

Ressourcefunktionen blev helt fra start beskrevet som et tiltag, som overordnet skal understøtte daginstitutionernes arbejde med inklusion³. Ressourcepadagogerne og daginstitutionerne skal i ressourcefunktionen samarbejde om at skabe muligheder for, at alle børn oplever at have adgang til, og være værdifulde deltagere i daginstitutionernes børnefællesskaber.

¹ *Kommissorium – Nytænkning af støttepædagogressourcer*, Ishøj Kommune, marts 2013. Evalueringens brug af betegnelsen "børn i udsatte positioner" baserer sig i øvrigt på Undervisningsministeriets definition: "Børn i udsatte positioner er en sammensat gruppe og rummer bl.a. både børn med en svag socioøkonomisk baggrund, børn med en fysisk og psykisk funktionsnedsættelse og børn i risiko for at stå uden for fællesskabet." Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, *Master for en styrket læreplan*, juni 2016.

² *Forundersøgelse – status på den nuværende støttepædagogordning (støttepædagogkorpset)*, Ishøj Kommune, december 2012.

³ *Ressourcepadagog*. Ishøj Kommune (Folder til forældre til børn i Ishøj Kommunes daginstitutioner) og *Kommissorium – Nytænkning af støttepædagogressourcer*, Ishøj Kommune, marts 2013.

Formålet med omorganiseringen af støttepædagogordningen var således:

- *"At understøtte inklusion af børn med særlige behov og i højere grad rette fokus imod relationerne og konteksten frem for det enkelte individ.*
- *At barnet oplever sig som en værdifuld og naturlig deltager i et socialt fællesskab.*
- *At barnet har glæde af og oplever sig som en værdifuld og naturlig bidragsyder til de aktiviteter, de udfordringer og den læring, som det pædagogiske personale tilrettelægger for børnene.*
- *At få mest mulig effekt af støttepædagogområdets ressourcer."*⁴

Den nye organisering af støtte- og ressourcepædagogerne blev politisk behandlet på udvalgmødet d. 16. september 2013.

Formål

Formålet med evalueringen af støtte- og ressourcepædagogordningen er at præsentere erfaringer med den nye organisering blandt de involverede faggrupper samt at belyse det pædagogiske udbytte af omorganiseringen. Evalueringen retter særligt fokus på ressourcefunktionen.

Evalueringen skal bidrage med viden, som kan danne grundlag for en fortsat videreudvikling af støtte- og ressourcepædagogordningen. Konkret skal evalueringen derfor belyse:

- Udviklingen i antallet af visiteringer til støttepædagog sammenholdt med tidligere organisering.
- Udviklingen i antallet af børn, som har været del af et støtte- eller ressourceforløb sammenholdt med tidligere organisering.
- Støtte- og ressourcepædagogernes oplevelse af egne arbejdsbetingelser – og hvordan disse understøtter de pædagogiske indsatser.
- Daginstitutionsmedarbejdernes oplevelse af organiseringen af støtte- og ressourcepædagogordningen – og hvordan denne understøtter det pædagogiske arbejde i daginstitutionen.
- Daginstitutionsledernes oplevelse af organiseringen af støtte- og ressourcepædagogordningen – og hvordan denne understøtter det pædagogiske arbejde i daginstitutionen.
- Den faglige leders vurdering af støtte- og ressourcepædagogernes arbejde.
- Pædagogiske udviklingspotentialer i støtte- og ressourcepædagogordningen.

⁴ *Kommissorium – Nytænkning af støttepædagogressourcer, Ishøj Kommune, marts 2013.*

Resumé

Evalueringen af støtte- og ressourcepædagogordningen i Ishøj Kommune baserer sig dels på kvantitative data vedrørende gennemførte ressourceforløb samt indstillinger og visitation til støttepædagog, og dels på interviewmateriale fra 6 fokusgruppeinterview og 1 individuelt interview med i alt 20 aktører omkring det ressourcepædagogiske arbejde i Ishøj Kommune. Evalueringen retter sit hovedfokus imod støtte- og ressourcepædagogordningens ressourcefunktion og belyser funktionens differentierede anvendelsesmuligheder, resultaterne af omorganiseringen (herunder udbyttet af funktionen blandt børn og personale), centrale dilemmaer i det ressourcepædagogiske arbejde samt udviklingspotentialer i støtte- og ressourcepædagogordningen. I det følgende opsummeres evalueringens centrale pointer og konklusioner.

Resultater af omorganiseringen

Som led i omorganiseringen blev ressourcerne til støttepædagogfunktionen reduceret. I dag fordeler ressourcerne til det støtte- og ressourcepædagogiske område sig med 33 % til støttefunktionen og 67 % til ressourcefunktionen. Det betyder, at der i dag kun kan visiteres støttepædagog til 7 børn årligt mod ca. 21 i den gamle ordning.

I perioden omkring omorganiseringen ses et markant fald i antallet af indstillinger til støttepædagog på 67%, hvilket betyder, at der på trods af reduktionen i støttepædagogsressourcer kun gives få afslag på støttepædagogindstillinger. Faldet i antallet af indstillinger til støttepædagog kunne indikere, at daginstitutionernes og ressourcepædagogens samarbejde omkring ressourcefunktionen bidrager til at nedbringe behovet for støttepædagog. Det skal dog fremhæves, at andre faktorer formentlig også spiller ind, herunder daginstitutionernes styrkede fokus på inklusion.

Siden indførelsen af ressourcefunktionen er der i alt blevet gennemført 76 ressourceforløb, heraf 42 gruppeforløb, 31 individuelle forløb og 5 refleksionsforløb⁵. Det vurderes, at de fleste ressourceforløb har en varighed af ca. ½ år. Det vurderes desuden, at der i gennemsnit deltager ca. 4-5 børn i et gruppe-ressourceforløb.⁶ Samlet set anslås det derfor, at lidt over 200 børn har deltaget i et ressourceforløb (inkl. individuelle forløb) siden omorganiseringen i 2014. Det betyder at der på årsbasis er ca. 70 børn, som deltager i et ressourceforløb.⁷

Sammenholdt med antallet af børn, som i den tidligere organisering fik gavn af de ressourcer, som var afsat til støttepædagogordningen, tegner der sig et billede af, at langt flere børn i dag får gavn af ressourcerne på området. I kraft af, at ressourcerne skal fordeles på flere børn, bliver tilbuddet til det enkelte barn til gengæld mindre intensivt og af kortere varighed.

Børnenes udbytte

Analysen af evalueringens interviewmateriale viser, at ressourcefunktionen understøtter daginstitutionernes inklusionsarbejde, og at børnenes udbytte heraf først og fremmest består i, at deres muligheder for deltagelse i daginstitutionernes fællesskaber styrkes. Ressourcefunktionen understøtter daginstitutionernes arbejde med at flytte fokus fra det problematiske *i* barnet til rammerne *omkring* barnet og styrker forudsætningerne for, at der kan arbejdes målrettet med at udvikle børnenes sociale kompetencer.

⁵ Heraf 3 refleksionsforløb for daginstitutionspersonale og 2 aktionslæringsforløb.

⁶ Baseret på støtte- og ressourcepædagogkorpsets opgørelse over gennemførte (og igangsatte) ressourceforløb.

⁷ Der tages forbehold for, at forløbenes indhold og form varierer meget, hvorfor der i nogle forløb indgår færre børn og i andre forløb indgår væsentligt flere. Der tages desuden forbehold for, at de samme børn kan have indgået i et ressourceforløb flere gange og derfor er talt med 2 (eller flere) gange.

Daginstitutionernes udbytte

Analysen af evalueringens interviewmateriale viser, at ressourcefunktionen kan bidrage til at forstærke virkningsfulde elementer i daginstitutionernes praksis. Daginstitutioners medarbejdernes og ressourcepædagogernes samarbejde omkring ressourcefunktionen rummer desuden muligheder for sparring og andre øjne på praksis og skaber gode forudsætninger for, at der kan eksperimenteres med - og implementeres - nye metoder i daginstitutionernes pædagogiske praksis.

Ressourcefunktionens differentierede anvendelsesmuligheder

Daginstitutionerne har mulighed for, i dialog med ressourcepædagerne, at tilpasse den ressourcepædagogiske indsats til det enkelte barns, børnegruppens eller daginstitutionspersonalets aktuelle behov. En mulighed som daginstitutionerne i stigende omfang benytter sig af. Analysen af interviewmaterialet viser, at ressourcefunktionen rummer følgende anvendelsesmuligheder: Observation af samspil og relationer; ressourceforløb med ressourcepædageren som tovholder; ressourceforløb med daginstitutionens medarbejder som tovholder; "brandlukning" i situationer hvor der er et akut behov for at tilføre personaleressourcer; sparring; metodeafprøvning samt forældresamarbejde. De fleksible og differentierede anvendelsesmuligheder fremhæves som en stor styrke ved ressourcefunktionen.

Dilemmaer i det ressourcepædagogiske arbejde

Der knytter sig en række dilemmaer - af organisatorisk, samarbejds-mæssig og faglig karakter - til det ressourcepædagogiske arbejde. De faglige dilemmaer knytter sig til de involverede aktørers forskellige perspektiver på støtte- og ressourcefunktionernes målgrupper. De organisatoriske dilemmaer centrerer sig blandt andet omkring ressourcepædagogordningens tværorganisatoriske tilknytning og de enkelte ressourcepædagogers tilknytning til flere daginstitutioner. De samarbejds-mæssige dilemmaer relaterer sig blandt andet til forskelle i forventninger til - og forståelser af - ressourcefunktionens indhold blandt ressourcefunktionens primære aktører, daginstitutionspersonalet og ressourcepædagerne. Samarbejdet på de konsultative møder rummer desuden et centralt dilemma, som handler om, hvordan de ressourcepædagogiske ressourcer udnyttes mest optimalt.

Forudsætninger for et udbytterigt ressourceforløb

Det vurderes på baggrund af evalueringens resultater, at en række faktorer har betydning for, at der kan gennemføres vellykkede og udbytterige ressourceforløb i Ishøj Kommunes daginstitutioner:

- At daginstitutionen kender til, og benytter sig af, de forskellige anvendelsesmuligheder i ressourcefunktionen.
- At daginstitutionspersonalet så vidt muligt indgår aktivt i ressourceforløbet - både i formuleringen af mål og metoder på handleplansmøder og i den praktiske gennemførelse af forløbet.
- At der så vidt muligt ikke sker aflysninger af ressourcepædagogens tilstedeværelse i daginstitutionen.
- At der sker en grundig forventningsafstemning imellem daginstitutionen og ressourcepædageren omkring pædagogiske strategier og opgavefordeling i forbindelse med opstart af ressourceforløbet.
- At alle involverede parter i ressourceforløbet følger op på aftaler i handleplanen.
- At der er en åben og ligeværdig dialog og sparring imellem ressourcepædageren og daginstitutionspersonalet omkring indhold i - og justering af - ressourceforløbet.
- At eventuelle uenigheder eller tvivlsspørgsmål italesættes og afklares hurtigt og med de relevante parter.

- At daginstitutionen inviterer ressourcepadagogen ind i det kollegiale fællesskab – og at ressourcepadagogen engagerer sig i dette fællesskab.
- At daginstitutionen og ressourcepadagogen taler et fælles sprog – at der er en fælles forståelse af centrale faglige begreber.
- At støtte- og ressourcepadagogkorpset udviser fleksibilitet og imødekommer daginstitutionernes aktuelle behov i tilrettelæggelsen af arbejdsplaner.
- At daginstitutionsledelsen og den faglige leder af støtte- og ressourcepadagogkorpset har etableret et tillidsfuldt samarbejde og afstemmer beslutninger og udmeldinger til daginstitutionspersonale og ressourcepadagoger med hinanden.

Den videre proces

Evalueringen drøftes med lederne af daginstitutionerne og faglig leder af støtte- og ressourcepadagogkorpset med henblik på at aftale den videre proces. Desuden orienteres Børne- og Undervisningsudvalget om evalueringens resultater og aftalerne om den videre proces.